

BADELIVET

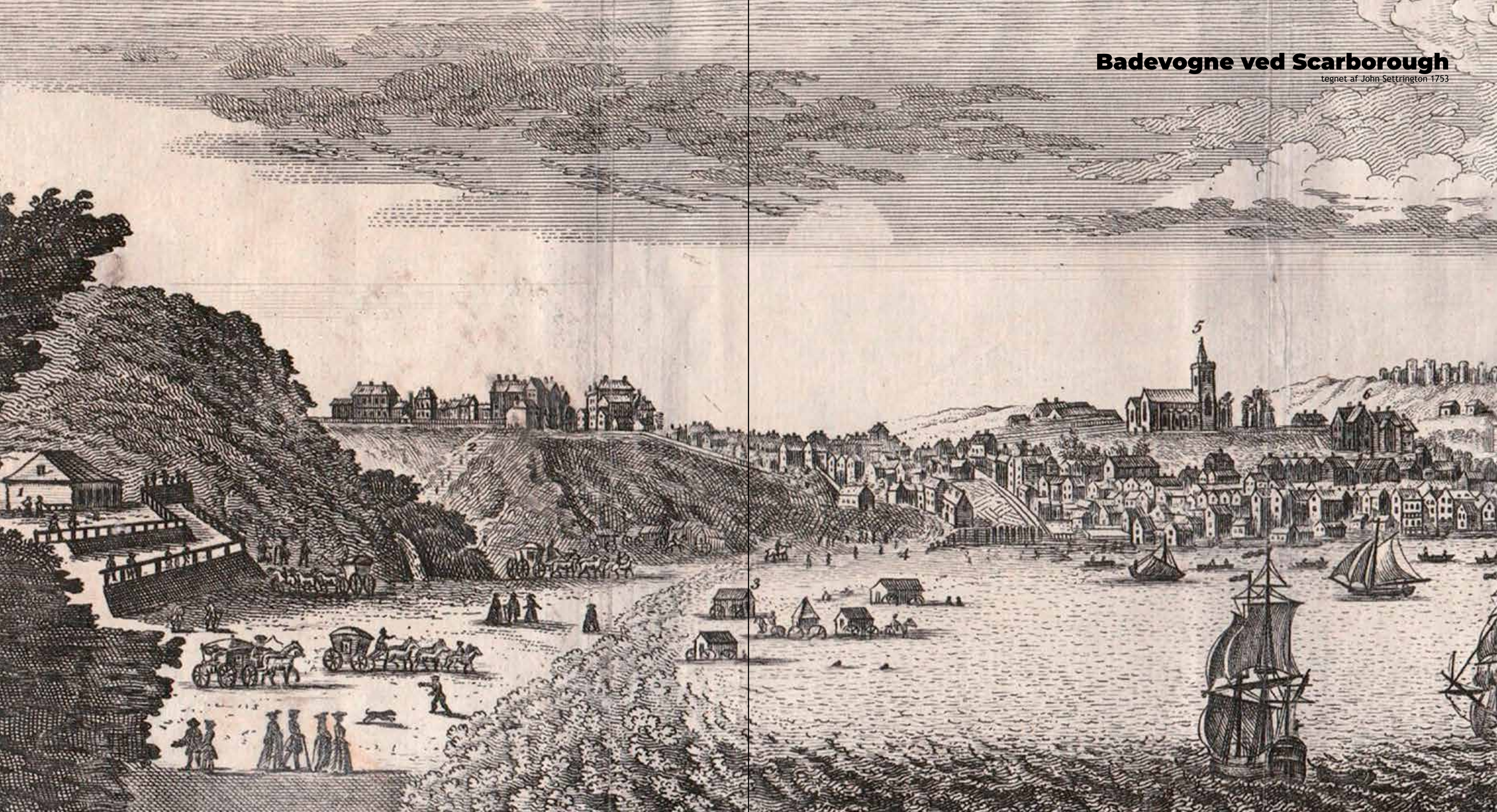
VED VESTERHAVET I 300 ÅR

Simon Jacobsen

Badevogne ved Scarborough

tegnet af John Settrington 1753

BADELIVET

VED VESTERHAVET I 300 ÅR

Simon Jacobsen

BADELIVET

VED VESTERHAVET I 300 ÅR

© 2026 Simon Jacobsen

Af Simon Jacobsen
forfatter@simon-jacobsen.dk
www.vestkystenshistorie.dk

Tryk, cover & sats
www.ZOEdesign.dk

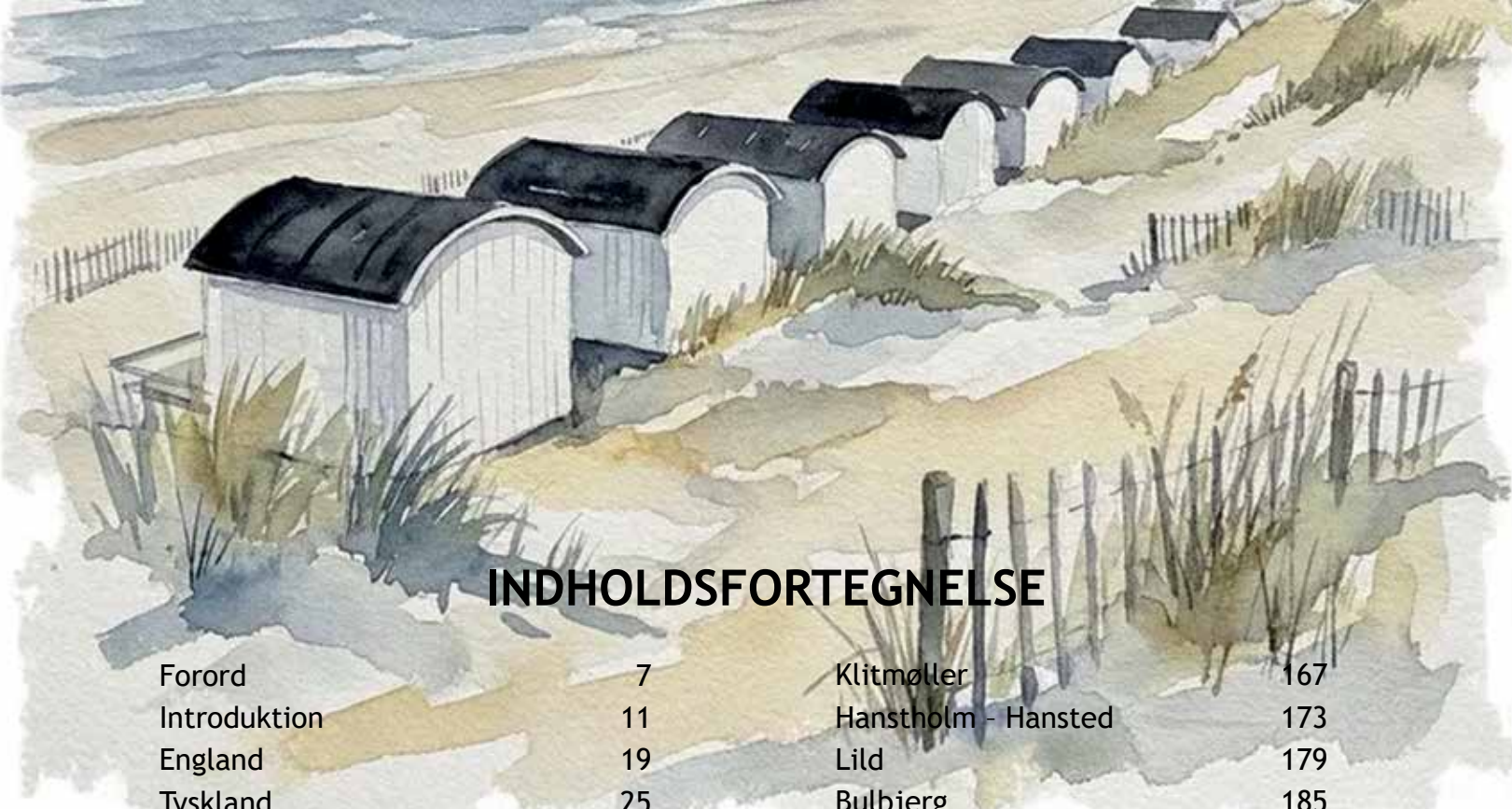
Udgiver: Lokalforlaget Løkken

ISBN: 978-87-90540-35-7

Coverfotos
Omslag: Løkken Nordstrand
Foto af Stuart Black 2012
Bagside: postkort
Forsats: Badevogne ved Scarborough
tegnet af John Settrington 1753
Bagsats: Simon Jacobsen ved Løkkens
badehuse foto af Henik Bjerregaard
Tegning ved kapitlerne: Akvarel af badehus
Lavet med AI, kunstig intelligens

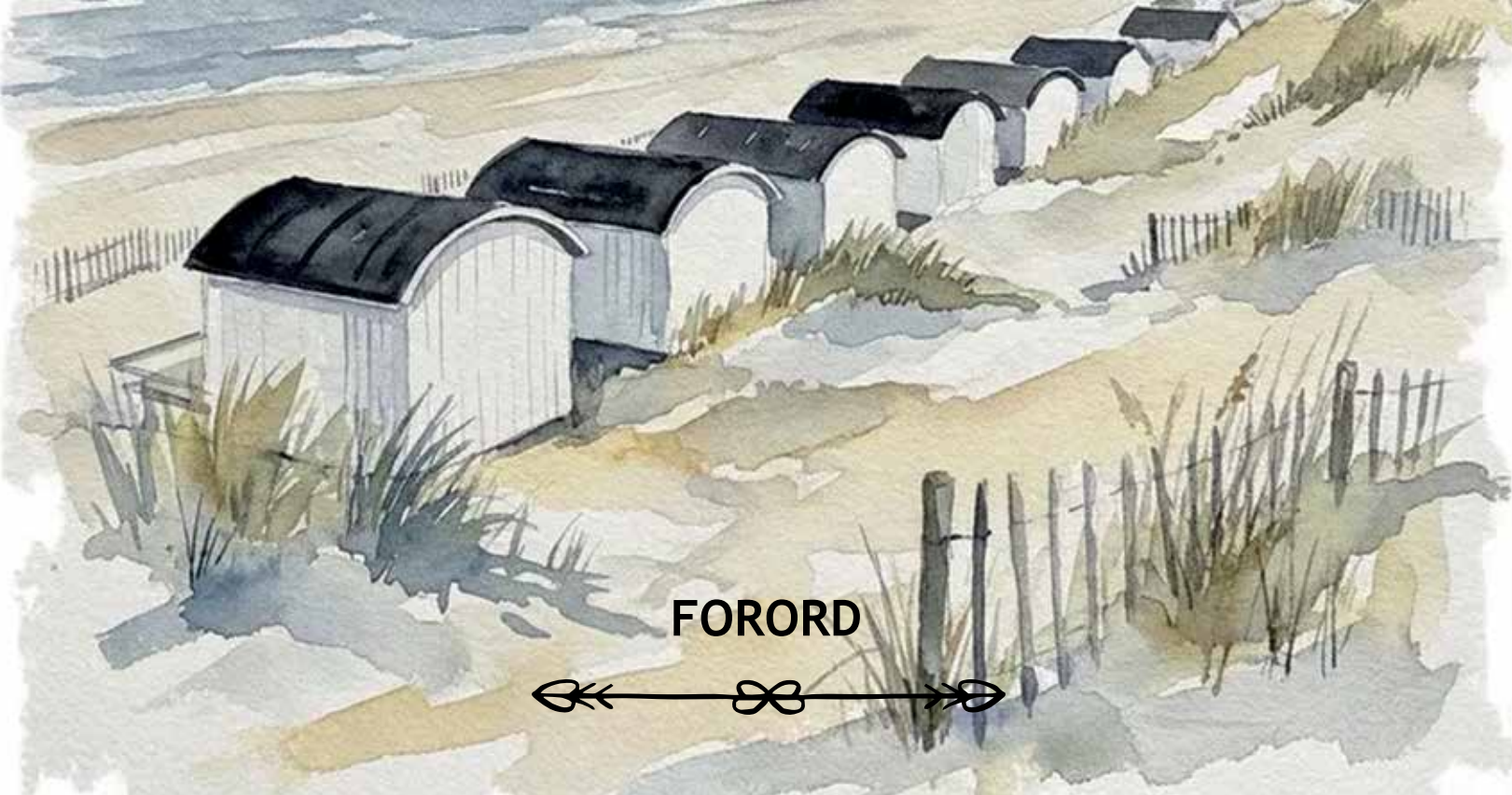
Udgivet med økonomisk støtte fra
Vendsyssel Tidendes Fond
Restaurant Strandgaarden, Henne Strand
Hvidbjerg Strand Feriepark A/S
Hanstholm Gl. Kro
Sol og Strand, Blokhus og Løkken
Erhvervsforeningen Destination Blokhus
Blokhus og Hune Borgerforening
Kalstrup Livsstilshus, Blokhus og Løkken
Kallehavegaard Badehotel, Løkken
Løkken Badehotel
SuperBrugsen Løkken
Jomfrubakkernes Grundejerforening, Løkken
AC Mejerimaskiner Aps, Løkken
Meny Løkken
Brdr. Sand, Løkken
Lønstrup Strandhotel
Munch Tornby Strand
Tversted Badepension
Skiveren Camping
Skagen Hotel

Udgiveren har forsøgt at cleare alle fotorettigheder.
Hvis en fotograf ikke er behørigt kompenseret for brug af billedet,
bedes vedkommende henvende sig til forlaget.

INDHOLDSFORTEGNELSE

Forord	7	Klitmøller	167
Introduktion	11	Hanstholm - Hansted	173
England	19	Lild	179
Tyskland	25	Bulbjerg	185
De Nordfrisiske Øer	33	Thorupstrand	191
Rømø	45	Grønnestrand	197
Fanø	53	Svinkløv	201
Esbjerg	61	Slettestrand	205
Hjerting	71	Blokhush	215
Blåvand	77	Pirupshvarre	231
Vejers	83	Grønhøj og Kettrup	237
Henne	91	Løkken	241
Nymindegab	97	Nr. Lyngby	261
Nørre Lyngvig	103	Lønstrup	265
Søndervig	109	Tornby	279
Vedersø	117	Hirtshals - Lilleheden	287
Fjand	121	Tversted	295
Bøvling Klit - Fjaltring	127	Skiveren	303
Ferring og Bovbjerg	133	Kandestederne	311
Harboøre	139	Gl. Skagen	319
Vestervig	145	Skagen	329
Agger	149	Forbud mod badehuse	343
Lyngby i Thy	155	Tak til alle	363
Stenbjerg	159	Simon forfatterskab	365
Nørre Vorupør	163		

FORORD

Det er en vægtig bog, i mere end en forstand, du nu holder i hånden. ”Badelivet ved Vesterhavet i 300 år” er en tour de force gennem et vigtigt, men lidt overset emne i Danmarks-historien.

Her bevæger vi os i et længdesnit fra syd til nord i det, der var det ”gamle Danmark”, og ser ind i kulturmiljøer fra en svunden tid med alt, hvad det indebærer af små kystsamfund, natur, egnstypiske særheder, lokalmiljøer, indfødte og deres møde med nye skikke, nye faciliteter og nye mennesker i datidens klassedelte samfund fra Føhr til Skagen.

Vi er vidne til et voldsomt kultursammenstød mellem det kendte og det nye, mellem det upåagtede og det eksponerede - mellem natur og kultur.

Vi ser også, hvordan en lokalbefolkning tager nye ideer og skøre påfund til sig og transformerer omgivelser og dagligdag i en tilpasning, nogen steder langsomt, afventende, skeptisk - andre steder hurtigere, entusiastisk og omfavnende.

Det er i høj grad folk udefra, der igangsætter og driver udviklingen af badelivet i starten. Der er nemlig brug for nye friske initiativer, et brud på de vante forestillinger - og for penge - mange penge!

Entreprenante folk fra kysten og baglandet ser også mulighederne og øjner også chancen for, at de kan drive det til om end ikke noget stort, så i første omgang noget større.

Vestkystgårde skifter får og kreaturer på de sandede jorder ud med rige kjøvenhavnere og andre underlige væsner, der frivilligt går i vandet og - påstår de - for sundhedens skyld!

Forfatteren har grundigt sat sig ind i badelivets oprindelse, de mennesker der griber tidens nye strømning og de lokale forudsætninger, der er gældende langs hele den gamle danske kyst.

Simon Jacobsen fortæller levende i bogen om de forskelligheder, der har gjort sig gældende fra sted til sted og om de mange ligheder, der også er, i badelivets udviklingshistorie. Fortællingen bindes elegant sammen i beskrivelsen af bade-

Jørgen Ussing
Arkitekt, akvarelmaler
og ekstern Lektor i
Arkitektur og Design på
Aalborg Universitet.

vognene, der bliver til badehuse, og af tidens bornerte køns-opdelte og meget anstændige måde at få de helsebringende havbade på.

Der er ingen tvivl om, at mange lokale har set med undren og hovedrysten på de tåbelige byfolk, der optræder nærmest nøgne og helt uanstændigt med blottede ankler og stramtsidende sribede badedragter. Nok også en fisker eller to, der har bakket en ekstra gang på piben, strukket hals og gnækket lidt i skægget af de frigjorte fruentimmere i havstokken.

”Badelivet ved Vesterhavet i 300 år” er et stykke dansk kulturhistorie, der er en del af en europæisk udvikling af en ny frigjorthed, hvor fokus på krop, køn og fritid får større be-

vågenhed, i første omgang for det bedre borgerskab. I mange år var den nye luksus forbeholdt de rige, men langsomt, langsomt - i takt med samfundsudviklingen - bliver badelivet mere og mere folkeligt og allemandseje frem til den turisme, vi kender langs vestkysten i dag.

Kære læser, glæd dig til at tage med forfatteren på denne tidsrejse langs vestkysten og få et indblik i, hvordan den gamle kystkultur, der allerede var åben mod verden over havet, nu åbner sig indad og inviterer landets egne borgere ud til kysten, til frisk luft, helsebringende havbade, veldækkede borde og et møde med nye mennesker.

Jørgen Ussing

Billet til Løkken museum 2026

Akvarel: Jørgen Ussing

Løkken Museum

I Løkken Museums have findes et af de gamle badehuse der har stået på stranden. Interiøret i badehuset var en fast bæk langs den ene væg og et lille bord med nogle klapstole. I den bagerste del af huset var det indrettet et rum til en primus, datidens kogeapparat.

Løkken Museum forlag, Lokalforlaget Løkken, udgiver hvert år et hæfte, Ladepladsen. Ønsker man at læse mere om badelivet og badehusene i Løkken, kan man stadig købe Ladepladsen nr. 37 fra 2018, hvor Simon Jacobsen skrev om ”Den hvide by i Løkken”. For øvrigt har Lokalforlaget Løkken tidligere udgivet Simon Jacobsens bøger og er også forlag for denne bog.

Så længe der har levet mennesker på jorden, så har man badet. Udover at mennesker badede for at blive vasket, er bade blevet benyttet til renselse, nydelse og som et helbredelsesmiddel. Gennem hele historien kan vi læse om forskellige former for bade, der blev sågar i mange danske byer oprettet et såkaldt badevæsen.

Det var dog først i sidste halvdel af 1800-tallet, at havbade og andre former for bade i naturen fik sit gennembrud i hele Europa og Danmark. De fleste, der badede på dette tidspunkt, gjorde det fra badesteder, som blev oprettet ved kyster, kilder, søer og åer. Det var overklassen, der først gik i vandet, og som senere blev efterfulgt af dem fra den lavere sociale status.

De første danske badeanstalter blev etableret først i 1800-tallet. I begyndelsen var der få badeanstalter, og de var for eliten, men med tiden kom der flere og flere, og de blev mere folkelige. Her blev kønnene adskilt, mænd og kvinder badede så langt fra hinanden som overhovedet muligt - enten forskellige steder eller på forskellige tider.

Nogle af badeanstalterne blev oprettet i havne, og efterhånden blev det et must i enhver havneby, at få et havnebad. København, Aarhus, Aalborg, Frederikshavn og flere kom med på moden.

Den jyske vestkyst har altid været noget særligt, når det drejer sig om badning. Flere kendte læger anbefalede badets

helsebringende indflydelse på sundheden. Et vesterhavsbad blev fremhævet for de kraftige bølgeslag og det meget saltholdige vand. I rejsehåndbogen fra 1870 kan man læse om saltbade: Badeanstalten i Albanigade Odense tilbød følgende - Saltvandsbade af styrke som Nordsøen (Vesterhavet), saltvandsbade af styrke som de danske kyster og almindelige saltvandsbade. Så saltvandsbade lå højest på skalaen, og naturligtvis var et rigtigt bad i Vesterhavet nummer et.

Den badekultur, vi kender i dag ved den danske vesterhavskyst, begyndte for over 200 år siden på øen Føhr, som på det tidspunkt var dansk. Derefter vandt badning i havet frem op langs den jyske vestkyst, først Fanø, så Løkken, seks år senere Blokhus, efterfulgt af en række vestkystbadesteder fra Rømø til Skagen.

Forfattere, rejsebogsforfattere og kunstmalere var med til at opdage vestkysten som turistrejsemål i 1800-tallet. Turismen forvandlede vestkysten til et rekreativt landskab for badning, surfing, andre former for sport og fritidsaktiviteter. Det har givet nyt liv til mange små fiskerlejer, og det er blevet en af Europas store turistattraktioner.

De hvide badehuse ved Blokhus, Løkken og Lønstrup står som mindesmærker over danskernes første havbade i Vesterhavet, der foregik fra badevogne for over 200 år siden. I begyndelsen var badevognen den eneste tilladelige og standsmæssige adgang til badningens glæder.

Badevognen er opfundet i England, badeturismens hjemland, for 300 år siden. Det var englænderne, som i 1735 formelt anerkendte havbadenes positive effekter og etablerede en egentlig badeanstalt ved Brighton. Man var i færd med at ændre opfattelsen af civilisation og natur i 1700-tallet, som klarest kom til udtryk i filosoffen Rousseaus slagord: ”Tilbage til naturen”. Han sagde også: ”Mennesket er født frit”. I England blev badevognen kaldt for en bademaskine, ”a bathing machine”.

Det var først, da den blev introduceret i Tyskland, at den fik navnet badekarren = badevogn. Det skete år 1800, da nord-søbadet på den østfrisiske ø Norderney åbnede, efter at den preussiske kong Friedrich Wilhelm II gav tilladelse til at bygge den første nordsøbadeanstalt i Tyskland. Der var separate badevogne for kvinder og mænd.

Den første badevogn, som blev placeret på en dansk strand

ved Vestkysten, kom i 1819, da kur- og søbadet Wilhelmine-søbadet åbnede ved byen Vyk, på den nordfrisiske ø Föhr. Badevognene på øen var en specielt bygget firhjulet vogn, en speciel Föhr model. I perioden 1842-47 havde Danmarks kong Christian 8. og dronning Caroline Amalie sommerresidens i Wyk, og en del af hoffet var også med. Det gjorde pludselig, at stedet blev meget mondænt.

Denne bog er skrevet om badelivet, badevognene og badehusene ved badestederne langs Jyllands vestkyst, men der fandtes også badevogne på Jyllands østkyst og de danske øer.

Det kan blandt andet nævnes, at der var badevogne ved Apenrade (Åbenrå) Søbad i 1814 og Klampenborg Badeanstalt, som blev åbnet i 1844.

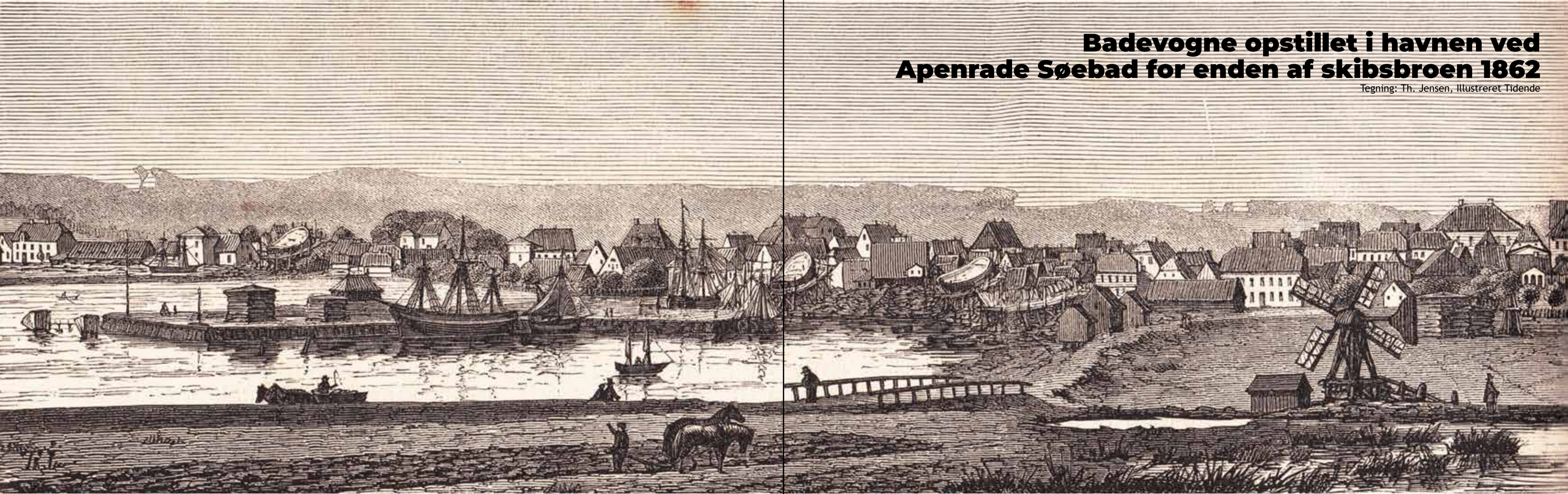
Klampenborg Badeanstalts inspektør Sebbelow skildrede bru- gen af badevogne:

”Disse var oprindeligt indrettet, ligesom ved nordsøbadene, og bestod derfor af badehuse, bygget på karrer med hjul un- der, der ved heste eller mennesker blev trukket ud i havet og tilbage igen. Denne bademåde blev imidlertid meget snart forkastet, og virkelig besidder den i sig selv så meget ubeha- geligt og ubekvemt, at den kun vil blive bibeholdt der, hvor de lokale forhold ikke tillader nogen anden.

Tænk blot, at slæbes afsted, rumlende hen over strandbred- dens små og store sten i en stiv, plump trækasse, der troligt gengiver hvert stød, den modtager af disse; tænk på en dame, der nyligt har forladt sin bløde fjedersofa, siddende på den hår- de træbænk i det til alle sider vaklende skur; man kan tænke sig, at hendes fantasi er fyldt af forestillinger om at vælte og drukne i det indespærrede aflukke; man kan tænke sig alt det- te, og man vil vist indrømme, at der må høre en ualmindelig fast vilje og en aldeles urokkelig overbevisning om badets vel- gørende virkninger til for at give sig Gud i vold på en sådan fart.

Og når man nu har overstået denne ubehagelige tur, medens en lignende retur endnu befinder sig da på et sted, hvor van- det er lidt over en alen dybt; længere ud tør man ikke vove sig, da bølgerne ellers ville skylle ind i badekamret, det vil altså sige: man står i vand til lidt over knæerne, og resten af legemet er udsat for sol og vind. Vil man nu undgå den hermed forbundne ubehagelighed, må man dukke ned, ja, næsten folde sig sammen, eller også må man kravle afsted på alle fire, indtil man når dybere vand.

Jeg ved vel, at beundrerne af nordsøbadene, hvor ebbe og flod gør bibeholdelsen af badevognene nødvendigt, ville sva- re mig, at bølgeslagene erstatter vandets ringe dybde, at den første mod land rullende bølge vil overskylle hele legemet etc.; men medens jeg venter på den anden, tredje og så fremdeles, står jeg dog med størstedelen af legemet over vandet, og det er mindre behageligt, især når det blæser, ligesom det også er indlysende, at kun stærke konstitutioner

Badevogne opstillet i havnen ved Apenrade Søebad for enden af skibsbroen 1862
Tegning: Th. Jensen, Illustreret Tidende

Tegning: Gentofte Lokalkiv

(mennesker med styrke og livskraft) kunne tåle denne bade-måde.

Af disse grunde blev de oprindelige badevogne kasseret, og badehuse til damer og herrer blev etableret på nedrammede pæle ude i vandet ved badeanstalten.”

Nogle københavnere tog også til den nærmest liggende sundhedsbrønd i Sverige, Ramlösa hälsobrunn med dens saltvandsbadeanstalt nær ved Helsingborg. For at gæsterne kunne bade i åben sø, havde de også badevogne efter engelsk stil tidligt i 1800-tallet. Her kom også de svenske kongelige og badede.

Forfatterens egen oplevelse af badehuset

De smukke, maleriske hvide badehuse langs stranden ved Løkken har været en del af mit liv helt fra min barndom. Jeg er vokset op ved Vesterhavet, hvor familien badede hver sommer. Min bedstefar, handelsmand og kreaturhandler Hans Thomsen, Vrensted, havde et af de hvide badehuse på Løkken Strand i 1930’erne, ja måske var det allerede i 1920’erne, at han anskaffede dette lille hus ved havet.

Jeg husker vi parkerede bilen på Damgårdsvej ved Pension Sommerlyst og gik over klitten ned til bedstefars badehus, som var placeret lige nedenfor stien, vi gik ad. Når døren blev lukket op til badehuset, husker jeg, at der stod en primus på en slags køkkenbord, der blev blandt andet kogt vand til kaffe på primussen. Vi børn fik altid en rød sodavand, når vi var på stranden, og i badehuset var der en lem i gulvet,

og der blev gravet et hul i sandet på størrelse med lemmens åbning, dette blev brugt som køleskab til blandt andet sodavand, så de blev afkølede.

Jeg er fascineret af badehusene, vi har haft badehus i familien gennem generationer. Min bedstefars badehus fik nr. 10, da huse skulle stå i rækker, være hvidmalede og have nummer, i midten af 1930’erne. Mine forældre havde også badehus, og vi fik vores hus for 40 år siden, mine børn og børnebørn elsker også at komme i badehuset.

I dag kan man tale om en badehuskultur, de sidste 100 år har brugen af badehuset ændret sig fra blot at være et sted, man klædte om for at bade, til at være et minisommerhus. Der er et bord at spise ved, en briks eller to til at sidde eller ligge på, gerne en kokeanordning til madlavning, et sted at klæde om på dørtrinet til Vesterhavets store natur. Det er selvfølgelig en ulempe, at man ikke må sove i badehusene om natten.

Badehuset blev rammen om folks strandliv. Man hyggede sig både i og omkring sit badehus.

I min barndom havde mange landbofamilier fra de omkringliggende landsbyer og folk fra Brønderslev, Hjørring og Aalborg sit eget badehus på Løkken Strand og kunne nyde det frie liv ved havet. Om eftermiddagen tog landbokonen og børnene til stranden, hvor man badede, og børnene legede i sandet. De havde medbragt eftermiddagskaffe og aftensmad. Gårdejeren og karlene kom så til aften og spiste aftensmad efter en dukkert i Vesterhavet. Aftenen blev ofte også tilbragt på stranden eller i badehuset.

I 1950’erne kunne nogle af badehusejerne ikke nøjes med ét badehus. De byggede fire-fem huse, som de satte op på stranden og lejede ud til badegæster. Faktisk var det almindeligt gennem en årrække at leje sit badehus ud til badegæster gennem Løkken Turistbureau i den periode, man ikke selv brugte det.

Der kom flere og flere badehuse på Løkken Strand, og i løbet af 1960’erne var der flere end de 300, antallet toppede med i 1930’erne. I 1972 var antallet oppe på 400.

Der har været blæst om badehusene mange gange; ikke blot vestenvinden har generet, men også myndighederne, som på et tidspunkt ønskede alle badehuse fjernet fra strandene langs Vesterhavet. Der blev dog i 1970’erne givet en dispensation fra Naturbeskyttelseslovens § 8 på grund af, at der var tradition for badehuse på stranden ved Blokkhus, Løkken og Lønstrup.

Bedstefars badehus

Privatfoto

Strandtur med hestevogn 1955

Forfatteren siddende til højre sammen med sine brødre, fætre og kusiner
Privatfoto

Forfatteren i sit badehus på Løkken Strand 2021

Foto: Henrik Bjerregaard

Ifølge loven må man ikke placere bebyggelse, campingvogne og lignende på strandbredden langs Skagerrak og Vesterhavet, så på de andre badestrande langs Jyllands Vestkyst forsvandt badehusene, nogle steder efter 2. verdenskrig eller i 1970'erne.

Vi købte selv badehus på Løkken Strand i 1981 og fik overdraget strandretten. Der havde i mange år været et regulativ for bade- og strandlysthuse, og vi fik fra overklitfogeden et eksemplar, hvori det var anført, at grundfladen til huset højst måtte være ni m², og at huset højst måtte have et vinduesareal på to m² og en maximal højde på 240 cm. Tagets krumningshøjde skulle være 20-30 cm. Alt udvendigt skulle være hvidt og taget sort eller gråt.

Gennem alle år blev der handlet med badehusene, og de nye ejere fik automatisk overdraget strandretten. Husene blev mere og mere populære, og da pladsen til badehuse var begrænset, steg prisen for et hus til uanede højder, helt op til i nærheden af 100.000 kr.

Så fra 1990'erne blev det forbudt at sælge sit badehus, men det kunne gå i arv til næste generation.

Der er mange gode grunde til at bade

Havvandet er proppet til randen med vitaminer og mineraler, mineralsalte, aminosyrer og indeholder også levende mikroorganismer. En dukkert er som at dyppe sig i et stort probiotisk badekar, især hvis du opholder dig i det mere end fem minutter, de fleste fordele indtræder dog først efter 15 minutter.

De aktive stoffer i havvand minder om de stoffer, du har i dit eget blodplasma, og de optages naturligt gennem huden. Det er også sundt for lunger, åndedrætssystem og immunforsvar at indånde havgus.

De gamle grækere kaldte det at opholde sig i varmt vand for thalassoterapi, havvandets naturlige helbredende kraft. En

af pointerne med thalassoterapi er at øge blodgennemstrømningen i kroppen.

Det føles naturligt og rart at bevæge sig i vand. Hovedsageligt fordi kroppens vægt reduceres i vand, og jo saltere vand, desto lettere føler du dig. I Det Døde Hav flyder man automatisk op til vandoverfladen. Varmt havvand, gerne op til 38 grader, hjælper kroppens egen evne til at helbrede sig selv og modvirker astma, gigt, bronkitis og inflammation. Lidelser i luftvejene og allergi mildnes af havvand.

Magnesiumrigt havvand afslapper musklerne, reducerer stress, forbedrer søvnkvaliteten og beroliger nervesystemet. Hvis du ikke har adgang til havet, eller der er for lidt magnesium i til at dulme dine nerver, så lav dit eget karbad med epsom salt, og hop i seng bagefter.

Havvandet påvirker også hjernen, især det kolde. En kølig morgendukket gør hjernen kampklar ved at sende en hær

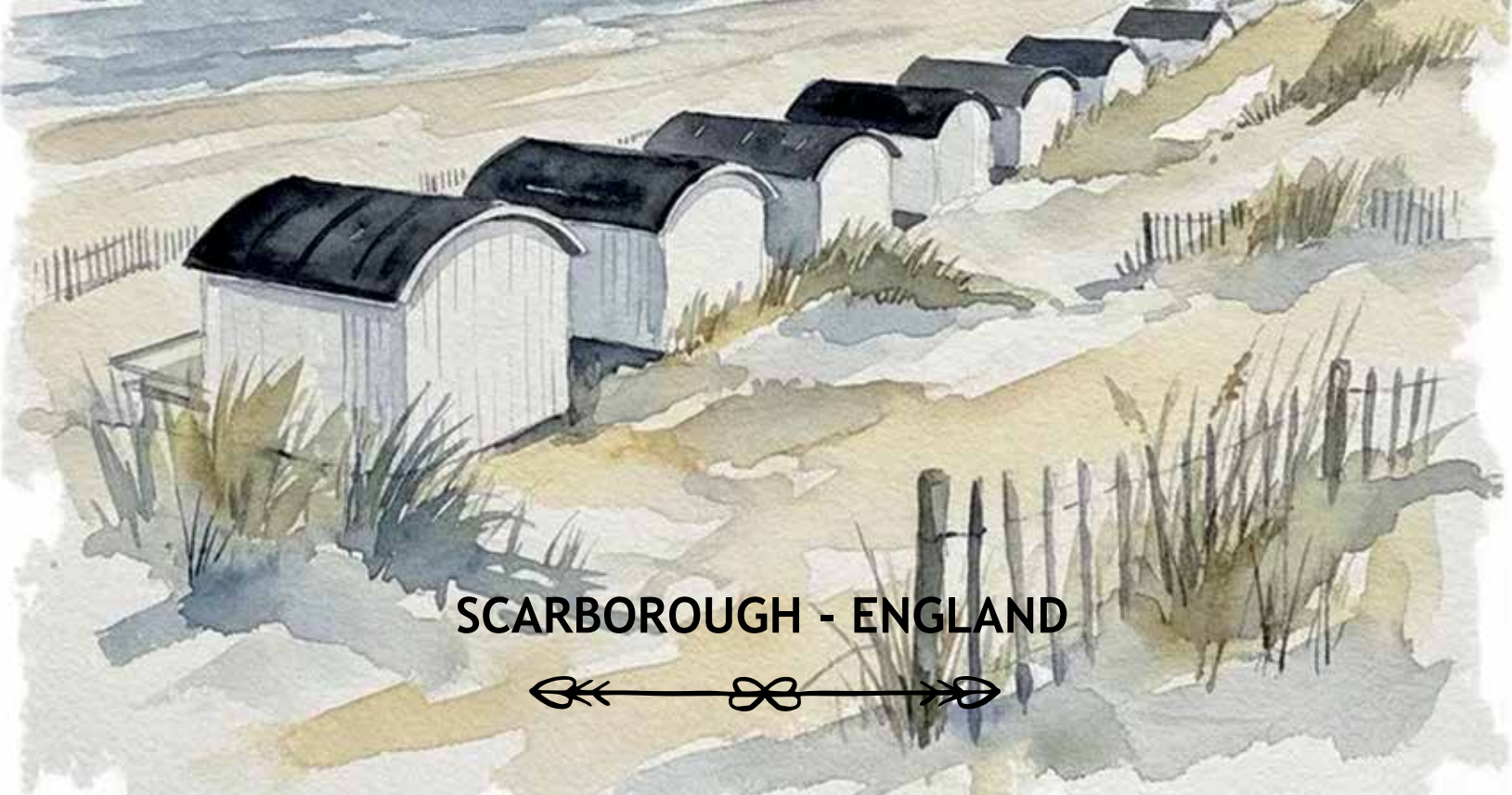
af de såkaldte lykkehormoner, endorfiner, ud. Resultatet er følelse af glæde. I solskin reflekteres solens stråler desuden af havoverfladen - og ja, det virker også stimulerende på hjernen.

Din hud består af 70 procent vand, så når den tørster, ældes den - men i modsætning til, hvad mange tror, udtørre havvand ikke nær så meget som vand fra hanen. Havvand kan viske tørhedsrynkerne væk og fylde slap hud op med fugt. Ifølge International Journal of Dermatology kan 15 minutters bad i havvand reducere mængden af inflammation i huden og mindske tørhed. Og endnu bedre er det, hvis du bader et sted med tang, som giver dig og din hud vitaminer, mineraler og omega 3-fedtsyrer.

Simon Jacobsen i sit badehus 2021

Foto: Henrik Bjerregaard

SCARBOROUGH - ENGLAND

Eventyret med de hvide badehuse, som vi kender specielt fra strandene ved Løkken og Blokhus, begyndte for 300 år siden ved Nordsøkysten (Vesterhavet) i England.

I 1626 opdagede Thomasin Farrer, gift med en af Scarboroughs førende borgere, byfoged John Farrer, en kilde, der løb ud

fra en klippe syd for byen. Vandet farvede klipperne med en rødbrun farve, smagte let bittert og man konstaterede, at det kunne kurere lidelser. Det var en såkaldt jernbrønd, jernholdigt vand, som også kendes fra kilder i Danmark.

Hun fortalte sine venner og naboer om de medicinske virk-

Bademaskine ved Scarborough 1735

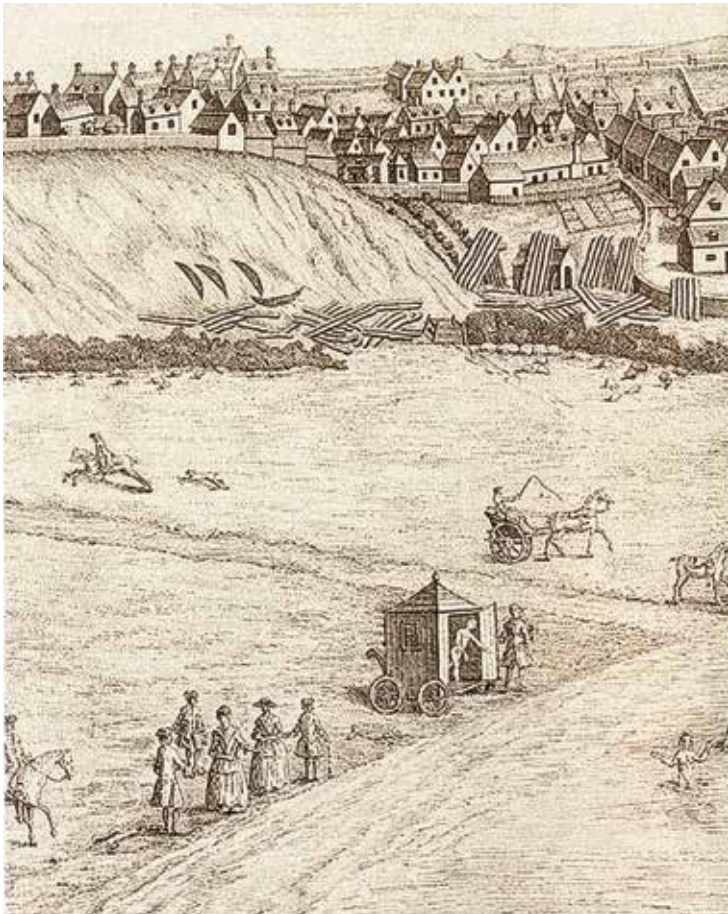
ninger, og at drikke vandet blev en accepteret medicin. Senere strømmede tusindvis af besøgende til for at drage fordel af kildevandets formodede medicinske egenskaber. Det blev forløberen til det nuværende Scarborough Spa-kompleks.

Dr. Robert Wittie fra Hull udgav sin bog ”Scarborough Spa” i 1667, hvor han hævdede, at havet helbredte gigt. Herefter begyndte kurgæsterne at bade i havet. Scarborough blev derved Storbritanniens første badeby og et populært tilflugtssted for Londons velhavende. I de første par århundreder badede folk ikke i havet for fornøjelsens, men for deres helbreds skyld.

Bademaskinen opfundet i Scarborough

Man følte sig ubekvem ved at bade fra åben strand, det var en ukendt opfinder i Scarborough, der opfandt en bemærkelsesværdig løsning på dette problem. Fænomenet var en firkantet træbadekabine på fire hjul med et lille vindue og en dør ud mod vandet, og med tiden blev den kaldt en bademaskine - a bathing machine.

1721 skrev dagbogsskriveren Nicholas Blundell en beskrivelse af en ”Bekvemmelighed for badende i havet” i Liverpool. Det

er den tidligst kendte skriftlige optegnelse af en bademaskine. Det væsentlige ved bademaskinen, en træhytte på hjul, var, at man kunne skifte tøj og blive trukket ud på havet af en hest eller en stærk badende kvinde. Bademaskinen var altså en omklædningskabine monteret på fire hjul. Svenskerne kaldte den også for en bademaskine, tyskerne benævnte den en badekarre - karre er på dansk kærre, en vogn - så vi brugte den tyske betegnelse: en badevogn.

Badevognen blev videreudviklet af kvækeren, handske- og knickers-mageren Benjamin Beale i Margate, nord for Dover. Han opfandt i 1750 en markise, som blev fastgjort på bagsiden af badevognen. Tekstilteltet blev populært, idet det

Benjamin Beales markise

Foto: Wikimedia Commons

kunne sænkes ned foran badevognen til vandoverfladen og give et privat badeområde til den generte badegæst. En ekstra fordel ved markisen var desuden, at det også beskyttede følsom hud mod vind og sol. Badedragten var endnu ikke almindelig, så de fleste badede nøgne.

Efterspørgslen af badevogne voksede eksplosivt, og i løbet af en kort årrække fandtes de overalt ved Storbritanniens kyster. Senere kom de til Europas fastland, Amerika og så langt væk som Mexico.

John Settringtons tegning fra 1735

Man trådte, iført sit tøj, ind i badevognens lille rum, mens den var på stranden. I vognen klædte man sig af eller iførte sig en badedragt, og vognen blev derefter kørt ud i vandet. De mest almindelige badevogne havde store brede hjul og blev kørt ud i vandet med en hest. Mindre badevogne blev skubbet ind og ud af vandet ved menneskelig kraft. Ved nogle badesteder var der lagt træskinner i vandet, som hjulene kørte på, og andre steder blev badevognene trukket ind og ud af kabler drevet af en dampmotor.

Når vognen var kørt ud i vandet, steg badegæsten ned i vandet ad en trappe. Mange badevogne havde døre både for og bag; vogne med kun én dør blev bakket op af havet eller skulle vendes om. Det var vigtigt, at badevognen blev placeret sådan, at den badende ikke kunne ses fra stranden. Nogle badesteder havde ansat en stærk person af samme køn som den badende, der kunne hjælpe badegæsten i og op af vandet.

De fleste badevogne havde et lille vindue, en bænk, knager til håndklæder og et opbevaringsrum til ens tøj. Badevognen var ofte udstyret med et lille flag, som kunne hejses som et signal til bademesteren om, at man var rede til at komme i land igen.

Badevognene udgjorde en del af datidens etiketregler for overklassen. Reglerne var hårdere for kvinder end mænd, men skulle efterleves af alle, der ville fremstå som ordentlige mennesker. Særligt i England blev kvinder og mænd adskilt, når de badede. Ingen af det modsatte køn skulle se dem i badedragt, eftersom det ikke ansås som en passende påklædning. Da det blev socialt accepteret, at mænd og kvinder badede sammen, faldt badevognens popularitet.

Kongens og dronningens badevogne

Weymouth var ikke den første badeby i England, som lancerede badevognen, men fik æren af, at Storbritanniens konge, George III, badede fra en badevogn på byens strand. Kongen blev meget overrasket, da et band, skjult i en anden badevogn, stemte i med ”God Save Great George our King”, da han dukkede hovedet under vandet.

Den første kongelige badevogn var ottekantet, og i 1791 blev den erstattet af tre større og mere ekstravagante kongelige badevogne. De var hvidmalede med blå og røde ge-

Badevogn i Cardigan Bugten ved Aberystwith, Wales, omkring 1800

Foto: Wikimedia Commons - Håndkoloreret

Kongens badevogn

Foto: Dorset Ancestor

simser. Kongens våbenskjold prydede vognen sammen med det britiske flag. Den oprindelige badevogn blev brugt på Weymouth-stranden indtil 1916.

Dronning Victoria skrev i sin dagbog den 14. juli 1847: ”En meget fin morgen, og dagen blev igen meget varm. Jeg kørte ned til stranden med mine stuepiger og gik ind i bademaskinen, hvor jeg klædte mig af og badede i havet, for første gang i mit liv. Jeg syntes det var dejligt, indtil jeg lagde hovedet under vand, da troede jeg at jeg skulle blive kvalt.”

Temmelig morsomt blev maskinen brugt som et hønsehus efter dronning Victorias død, men blev restaureret i 1950'erne og blev endelig returneret til stranden i 2012.

Dronningens bademaskine, på Osborne Beach nær Osborne House på Isle of Wight. Denne "maskine" i spaltetræ har en enkel dør til indgang, et lille vindue og trin i den anden ende til nedstigning i vandet. Gardiner kunne beskytte dronningen

Dronningens badevogn

Foto: Wikimedia Commons

for nogens øjne, da hun gik ned for at bade. Den fremspringende skygge over denne lille veranda er meget elegant udsmykket med smedjernsruller på typisk victoriansk vis ved havet.

Under victoriansk tid blev mænd og kvinder adskilt på stranden. At blive set i badedragt var skandaløst. Badevogne tillod en person at komme iført sit tøj på landjorden i den ene ende, skifte til badedragt og gå ud fra den anden ende, ned i havet.

Hvis du ønskede at bruge en badevogn, skulle du gå til et venteværelse, betale din billet, og dit navn kom på en liste. Først til mølle. Mens du ventede, kunne du selvfølgelig drikke en kop te, læse avisen eller tale med andre kunder.

Venner af samme køn kunne bade sammen, eller familiemedlemmer kunne dele en badevogn.

Masser af bathing machines på stranden ved Margate i Sydengland år 1890

Foto: Wikimedia Commons - Håndkoloreret

Velklædte kvinder med hatte på vej til deres bathing machines på Whitby beach

Foto: Whitby Museum

Simon Jacobsen ved Løkkens badehuse

Foto: Henik Bjerregaard

BADELIVET I 300 ÅR - BOGEN OM BADEHUSETS HISTORIE

Havbadning tog sin begyndelse ved Englands kyster omkring år 1700. Lægernes anbefalinger satte gang i badelivet, men det var utænkeligt blot at gå ud i vandet. Derfor opfandt man prototypen på de kendte badehuse: en kabine på hjul, en såkaldt bademaskine, som blev trukket ud i vandet af en hest.

Sidst i 1700-tallet kom bademaskinen til Tyskland og blev kaldt en badevogn. I 1819 kom den første badevogn til Føhr, dengang en dansk ø, som Danmark mistede til Tyskland i 1864.

Forfatteren beskriver herefter badelivet langs Jyllands vestkyst med et kapitel om hvert bade-sted fra Rømø til Skagen - godt 40 kapitler i alt. Den fortæller ikke kun badehusets historie, men også om badehoteller og meget mere.

Bogen dykker også ned i nyere tids dramatik. Det sidste kapitel beskriver forbuddet mod badehuse ved Vesterhavet i 1970'erne og forklarer, hvorfor byer som Blokhus, Løkken og Lønstrup trodsede reglerne og bevarede deres unikke strandkultur.

LOKALFORLAGET LØKKEN

ISBN 978-87-90540-35-7

9 788790 540357